

grafia, a la zoologia, a la botànica, noms locals i noms personals. Reconeix i classifica a la conca de la Mediterrània cinc grans regions lingüístiques o àrees dialectals: la líbica, la ibèrica, la ligur, la tirrena, la picena. Tots aquests elements lingüístics actuen visiblement, encara que amb una intensitat menor que els indoeuropeus, en el procés de la transformació i fixament dels factors protollatins fins a la constitució de la llengua llatina.

En els quatre darrers capítols trobarà el romanista sumàriament exposades diverses qüestions bàsiques: la llengua parlada (Petroni) durant l'edat d'argent, les desviacions de la llengua literària (Apuleu); el llatí a l'Imperi: innovacions, interferències, conseqüències de la reforma de Dioclecià, influències dels substrats en les regions varies de l'imperi occidental; l'edat cristiana: tecnicismes i canvis semàntics, modernitat parcial de Tertullià, classificació del lèxic cristià i especialització de paraules paganes, revolució del ritme poètic amb Comodià, documents fins al segle vi. L'últim capítol estudia el llatí posterior a la caiguda de l'Imperi, en les seves dues formes independents: la llengua literària, fenomen exterior, continuada en el llatí medieval, humanístic i modern, i la llengua viva, nodrida en els diversos graus del seu desenvolupament per la fragmentació geogràfica. Aquesta visió panoràmica té, enmig de la serietat i la documentació, un veritable encís. El Prof. Devoto planteja i resol els problemes suscitats al llarg de la seva obra amb mà de mestre.

Les obres, en suma, dels professors Meillet i Devoto, que mútuament es completen, representen per a tots els estudiosos — tot i la seva orientació primordial envers la filologia clàssica — el millor mitjà d'introducció al llatí pre-romànic i a les mateixes llengües vulgars.

Miquel Dolç

EDOUARD BOURCIEZ: *Éléments de linguistique romane*. Quatrième édition révisée par l'auteur et par les soins de JEAN BOURCIEZ. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1946. XXVIII+784 pàgs.

La primera edició dels *Éléments*, d'E. Bourciez, apareguda el 1910, va assolir un tal èxit en el món dels romanistes, que foren necessàries dues altres edicions (1922, 1930). Aquests últims anys s'havia esgotat també la tercera edició, de tal manera, que una quarta edició es feia indispensable. L'afecció creixent manifestada pels mestres i pels estudiants envers el treball d'E. Bourciez és el millor homenatge que es pugui fer a les seves qualitats de concisió i de seguretat.

Per raons d'economia, aquesta edició havia d'ésser una reproducció fotogràfica de la precedent. Però, a despit del valor sempre actual dels *Éléments*, s'imposaven algunes esmenes que donessin compte dels treballs més recents de filologia romànica. Aquestes esmenes han estat introduïdes per dos procediments. Cada vegada que la cosa era possible, una frase, o membre de frase, se substituïa per una altra comprenent un nombre igual de lletres i senyals, de tal manera, que la compaginació no resultés modificada. I quan les correccions o addicions són de més importància, un asterisc de grans dimensions ho assenyalava i remet a vint-i-una pàgines de «notes addicionals», afegides a la fi del llibre.

Per exemple, el paràgraf 446 d és objecte de correcció i d'addició. Llegim

en el text del paràgraf: «Pour l'expression d'un passé récent, on se contente de joindre au verbe une expression adverbiale (*or ora, poc'anzi*), quelquefois représentant toute une phrase: it. *L'ho veduto poco fa* *.» Si busquem el mateix número de les notes additionals, trobarem: «1º Pour l'expression d'un passé récent, la tournure d'origine française *io vengo di vederlo* s'était introduite au XVIIIe siècle en italien, mais combattue par les grammairiens, elle ne s'y est pas acclimatée. — 2º Il est enfin à remarquer que, dans l'Italie méridionale, au lieu de l'auxiliaire *avere* on se sert souvent de *tenere*, et qu'à partir de Rome on dit volontiers *tengo sonno* (= *ho sonno*) ou *tiene le spalle larghe* (= *ha le spalle larghe*). Cet emploi n'a pas un caractère obligatoire, comme dans la péninsule ibérique (§ 246 b et 387), mais il est cependant fréquent: de même aussi en Sardaigne, surtout depuis le xve siècle (*Zeits. rom. Phil.*, I, 1). On est donc en droit de se demander s'il n'y a pas eu là un développement stylistique de la Romania méditerranéenne (voir Eva Seifert, *Tenere* "habere" in *Roman. Bibl. dell' Archiv. Roman.*, série ling. XXI, Firenze, 1935).»

Amb aquest exemple es comprèn tot l'interès que presenten les additions del revisor, les quals molt sovint ens esclareixen horitzons vastíssims sobre els substrats lingüístics.

Enric GUIER

Actas de la Primera Reunión de Toponimia Pirenaica. Jaca, agosto de 1948.
Zaragoza, Curso del Instituto de Estudios Pirenaicos (CSIC), 1949.
(4) + 212 S. + 1 Karte.

Aus der grossen Erfahrung seiner Toponomastikforschung im Alto Adige heraus gibt C. BARRISI in seiner *Nota sui metodi di ricerca toponomastica* (S. 65-69) einige grundsätzliche Erwägungen und Ratschläge für ein geplantes Aufnahmewerk, das das vierfach so grosse Pyrenäengebiet umfassen soll: Vollständigkeit einschliesslich der unbedeutendsten und scheinbar uninteressantesten Namen; Aufnahmen im Gelände mit genauer Bezeichnung der Nutzart und Konfiguration des mit dem betreffenden Flurnamen benannten Stück Landes; Ergänzung durch archivalische Quellen. In der Veröffentlichung des so gesammelten Materials ist diejenige Art vorzuziehen, die den Flurnamen in seiner natürlichen Umgebung lässt, also nach *Gemeinden*; andererseits ist die Zusammenstellung der Namen des ganzen Gebietes nach *Wortgruppen* für die Etymologie ebenso aufschlussreich. Das Ideal wäre gewiss eine Darstellung nacheinander, nach beiden Gesichtspunkten.

Wesen und Alter der Toponomastik bringt es mit sich, dass die meisten Beiträge des Bandes mit vorlateinischem Namenmaterial in Berührung kommen. Zur speziellen Untersuchung nimmt es sich R. MENÉNDEZ PIDAL in seiner Studie «*Javier-Chabbarri*», *dos dialectos ibéricos* (S. 1-10, mit 1 Karte). Eine genaue Übersicht über die doppelte Entwicklung der mit iberisch-baskischen *eche* 'Haus' zusammengesetzten Toponymica im Baskenland, in der Gascogne und in Aragon zeigt ihre — nicht wie bisher (Azkue, Uhlenbeck) angenommene nord-südliche, sondern — ost-westliche Verteilung: *Xabbarri*, *Xavierre* mit *ʃ* fricativa in Ostnavarra und Aragon gegen *Echabarri*, *Echabarri* mit *ɛ* africada in Westnavarra, den Vascongadas und im französischen Baskenland. Die Erscheinung geht über die heutige und durch Toponymica in Aragon erwiesene